

Eliza Kotowicz

Departament Inspekcji Bankowych, Instytucji Płatniczych
i Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo-Kredytowych
Urząd Komisji Nadzoru Finansowego

Stan prawny na 20.10.2015 r.

Temat lekcji: „Jak bank udziela kredytu?”

Poziom: gimnazjum/szkoła ponadgimnazjalna

Przedmiot: podstawy przedsiębiorczości, zakres podstawowy

Podstawa programowa kształcenia ogólnego:

Podstawy przedsiębiorczości IV etap edukacyjny: Instytucje rynkowe – Uczeń:

1. Rozróżnia formy i funkcje pieniądza.
2. Oblicza procent od kredytu i lokaty bankowej, ocenia możliwość spłaty kredytu przy określonym dochodzie.

Cel lekcji:

Uczeń:

1. Wymienia rodzaje kredytów i wskazuje różnice między nimi.
2. Wie jaka jest różnica pomiędzy kredytem a pożyczką.
3. Potrafi ustalić dochody i wydatki potrzebne do oceny zdolności kredytowej.
4. Zna zasady bezpiecznego pożyczania.

Pojęcia kluczowe:

kredyt, pożyczka, zdolność kredytowa, wiarygodność kredytowa, Biuro Informacji Kredytowej (BIK), Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), typy kredytów.

Metody:

praca w grupach, dyskusja, burza mózgów.

Niniejszy scenariusz lekcji został przygotowany w celach edukacyjnych w ramach programu *Porozmawiajmy o finansach*. Informacje w nim zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej. Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części – dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów.

Materialy:

- *Scenariusze lekcji z zakresu rynku finansowego z zadaniami matematycznym i logicznymi z odpowiedziami dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, praca zbiorowa, publikacja edukacyjna wydana nakładem KNF w 2015 r. dostępna na stronie internetowej KNF (www.knf.gov.pl) w zakładce CEDUR;
- *Bank jako instytucja zaufania publicznego. Gwarancje prawne i instytucjonalne*, E. Radziszewski, publikacja edukacyjna wydana nakładem KNF w 2013 r., dostępna na stronie internetowej KNF w zakładce CEDUR;
- *Czy rata mojego kredytu nie jest za wysoka? Podstawy matematyki finansowej*, P. Śliwka, publikacja edukacyjna wydana nakładem KNF w 2013 r., dostępna na stronie internetowej KNF w zakładce CEDUR;
- *Przewodnik po kredycie konsumenckim*, M. Gryber, D. Sowińska-Kobelak, publikacja edukacyjna wydana nakładem KNF w 2014 r., dostępna na stronie internetowej KNF w zakładce CEDUR;
- *Kredyt bankowy i pożyczka – czy znaczą to samo?*, artykuł K. Wójcickiej, opublikowany na stronie internetowej KNF w zakładce CEDUR (sekcja program edukacyjny „Porozmawiajmy o finansach”);
- *Parabanki – co powinieneś o nich wiedzieć?*, artykuł K. Wojciechowskiej-Mytych, opublikowany na stronie internetowej KNF w zakładce CEDUR (sekcja program edukacyjny „Porozmawiajmy o finansach”);
- lista podmiotów nadzorowanych KNF dostępna na stronie internetowej www.knf.gov.pl,
- arkusz z charakterystykami klienta,
- rozwiązania zadań.

Przebieg zajęć:

1. Przedstaw uczniom temat i cel zajęć. Zapytaj uczniów, czy wiedzą co to jest kredyt. Wyłóż różnicę między kredytem a pożyczką.

	Kredyt	Pożyczka
Kto może udzielić?	Tylko bank	Instytucja lub osoba fizyczna o ile dysponuje odpowiednimi środkami
Przeznaczenie	określone w umowie	dowolne
Regulacje prawne	Prawo Bankowe	Kodeks Cywilny
Rodzaj umowy	W formie pisemnej z wymienionym terminem zwrotu i kosztami	Umowa może mieć dowolną formę, jednak ze względów dowodowych w przypadku kwoty powyżej 500 zł powinno się zawrzeć umowę pisemną.
Cena / koszty	Pobierana jest opłata w postaci prowizji i odsetek określonych w umowie	Może być nieodpłatna

Niniejszy scenariusz lekcji został przygotowany w celach edukacyjnych w ramach programu *Porozmawiajmy o finansach*. Informacje w nim zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej. Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części – dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów.

2. Omów podstawowe typy kredytów przeznaczone dla osób indywidualnych. Możesz też szerzej omówić tematykę dotyczącą podziału kredytów według różnych kryteriów korzystając ze scenariusza lekcji *Kredyt bankowy w pigułce matematycznej*¹ dostępnego na stronie internetowej KNF (www.knf.gov.pl) w dziale CEDUR (sekcja PUBLIKACJE i/lub program edukacyjny „Porozmawiajmy o finansach”).

Kredyty dla osób indywidualnych:

- gotówkowe – przeznaczone na dowolny cel, zazwyczaj niezabezpieczone, krótko- i średnioterminowe, klient spłaca kredyt w ratach;
 - mieszkaniowe – udzielane na zakup mieszkania lub domu, zabezpieczone hipoteką na nieruchomości, długoterminowe, klient spłaca kredyt w ratach;
 - konsolidacyjne – przeznaczone na spłatę innych kredytów (konsolidacja, czyli łączenie), klient spłaca kredyt w ratach;
 - limity kredytowe – inaczej kredyty odnawialne, kredyty w ROR, polegają na udostępnieniu klientowi możliwości zadłużania się do pewnej kwoty poniżej salda na rachunku z którym połączony jest kredyt; odmianą tego kredytu jest karta kredytowa która, pomimo iż nie jest połączona z kontem, posiada swój własny limit z którego może korzystać klient;
 - ratalne – oferowane najczęściej w sklepach; przeznaczone na zakup towarów, np. sprzętu RTV, AGD lub mebli; klient spłaca kredyt w ratach;
 - samochodowe – przeznaczone na zakup samochodu, klient może spłacać kredyt w ratach miesięcznych lub np. po wpłaceniu połowy wartości samochodu zapłacić resztę w jednej racie za rok
 - lombardowe – zabezpieczone najczęściej kaucją lub blokadą na rachunku bankowym lub rachunku papierów wartościowych, tj. akcji, obligacji; klient może spłacać kredyt w ratach miesięcznych lub w całości na koniec okresu kredytowania.
3. Zapytaj uczniów, czy każdy może dostać kredyt w banku? Zapytaj dlaczego? Omów pojęcie zdolności kredytowej i czynniki, które wpływają na ocenę klienta. Powiedz uczniom w jaki sposób bank bada zdolność kredytową. Wyjaśnij uczniom, co to jest BIK (Biuro Informacji Kredytowej). Wy tłumacz, co to jest „historia kredytowa”.

Zdolność kredytowa – to zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie kredytowej. Bank w ramach oceny zdolności kredytowej przeprowadza analizę, w trakcie której ustala czy dochody klienta wystarczą na pokrycie wszystkich wydatków klienta wraz z wnioskowaną ratą kredytu. Podkreślić należy, że bank uwzględni w analizie tylko dochody o charakterze stałym, które gwarantują, że w przyszłości

Niniejszy scenariusz lekcji został przygotowany w celach edukacyjnych w ramach programu *Porozmawiajmy o finansach*. Informacje w nim zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej. Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części – dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów.

¹ Praca zbiorowa: *Scenariusze lekcji z zakresu rynku finansowego z zadaniami matematycznym i logicznymi z odpowiedziami dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych*, wydana nakładem KNF w 2015 r., str. 43

kredyt zostanie spłacony. Oprócz rachunku liczbowego (czyli zestawienia dochodów i wydatków klienta) bank sprawdza też wiarygodność kredytową klienta. Do tego celu służy między innymi sprawdzenie historii kredytowej w **Biurze Informacji Kredytowej (BIK)**. BIK gromadzi informacje o tym, w jaki sposób klient regulował swoje zobowiązania w przeszłości i czy aktualnie występują jakieś zaległości. Opóźnienia w spłacie kredytu do 30 dni nie wpływają na negatywną ocenę klienta. W przypadku problemów ze spłacaniem kredytów i odnotowaniem tego w historii kredytowej zarejestrowanej w BIK, bank oceniający zdolność kredytową klienta może nawet odmówić udzielenia kredytu.

Do najważniejszych czynników wpływających na zdolność kredytową zalicza się m.in.:

- wysokość dochodów,
 - źródła oraz systematyczność uzyskiwania dochodów,
 - aktualne zobowiązania kredytowe,
 - rodzaj oraz wysokość kredytu,
 - okres kredytowania,
 - rodzaj rat (równe lub malejące),
 - dotychczasowa historia kredytowa,
 - wiek kredytobiorcy,
 - liczba osób w gospodarstwie domowym,
 - ewentualne zabezpieczenia.
4. Ostatnia część zajęć wiąże się z badaniem zdolności kredytowej. Zadaniem jest obliczenie w oparciu o informacje zawarte w charakterystyce danego klienta, zdolności kredytowej oraz dopasowanie odpowiedniego rodzaju kredytu. Celem tego ćwiczenia jest ustalenie, czy klient może uzyskać kredyt po uwzględnieniu jego dochodów i wydatków.
5. Przeprowadź ćwiczenia. Podziel klasę na trzy grupy, każda grupa w drodze losowania otrzyma charakterystykę klienta. Omówcie wspólnie wyniki pracy. Ćwiczenie można również przeprowadzić w formie burzy mózgów wspólnie analizując wszystkie przypadki.
6. Zadanie domowe dla chętnych: oblicz zdolność kredytową na przykładzie własnej rodziny.

Charakterystyka klienta

Klient A

Pan Jan Gruszka, lat 48, lekarz.

Dochód – wynagrodzenie w wysokości 3900 zł.

Czynsz za mieszkanie - 650 zł.

Niniejszy scenariusz lekcji został przygotowany w celach edukacyjnych w ramach programu *Porozmawiajmy o finansach*. Informacje w nim zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej. Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części – dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów.

Korzysta z telefonu komórkowego – abonament 95 zł.

Splaca kredyt mieszkaniowy – rata 1350 zł.

Koszty utrzymania (wyżywienie i inne) – 1000 zł.

Pan Jan chce wymienić meble kuchenne – zestaw w cenie 10 000 zł.

Zadanie: Sprawdź czy klient posiada zdolność kredytową. Oblicz, jaką maksymalną ratę może płacić miesięcznie.

Klient B

Joanna, lat 22, studentka.

Dochód - stypendium - 450 zł. miesięcznie (przez 10 miesięcy w roku).

Dorywczo pracuje na umowę zlecenie (umowa jest zawierana na 1 m-c) w biurze podatkowym; co drugi lub trzeci miesiąc zarabia 300 zł miesięcznie. Udziela też prywatnych korepetycji z języka angielskiego – miesięczny dochód to ok. 200 zł.

Mieszka z rodzicami. Korzysta z telefonu komórkowego na kartę – doładowania miesięczne 25 zł (koszt pokrywają rodzice).

Potrzebuje środków finansowych na nowego laptopa. Koszt ok. 2000 zł.

Zadanie: Sprawdź, czy klient posiada zdolność kredytową. Oblicz, jaką maksymalną ratę może płacić miesięcznie.

Klient C

Rodzina Państwa Nowak.

Piotr Nowak. Lat 42. Inżynier. Pracuje w firmie budowlanej. Wynagrodzenie wpływające na rachunek 4500 zł.

Anna Nowak. Lat 38. Prawnik. Urzędniczka. Wynagrodzenie wpływające na rachunek 2550 zł.

2 dzieci: Kacper – 12 lat., Paulina - 5 lat. Kacper chodzi do szkoły publicznej, Paulina do prywatnego przedszkola. Niedawno przeprowadzili generalny remont mieszkania, który sfinansowali środkami uzyskanymi w postaci kredytu.

Miesięczne koszty utrzymania rodziny:

- koszty utrzymania mieszkania - 800 zł;
- koszty utrzymania (wyżywienie i inne) – 1800 zł;
- koszty utrzymania samochodu - 400 zł;
- media (telefon, Internet, telewizja kablowa) - 250 zł;
- rata kredytu gotówkowego - 500 zł;
- przedszkole - 350 zł;
- zajęcia dodatkowe Kacpra - 150 zł.

Niniejszy scenariusz lekcji został przygotowany w celach edukacyjnych w ramach programu *Porozmawiajmy o finansach*. Informacje w nim zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej. Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części – dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów.

Państwo Nowak mają wspólny rachunek bankowy, na który wpływają ich miesięczne dochody. Nie potrzebują w chwili obecnej kolejnego kredytu, mimo że czasami występują nieprzewidziane wydatki, jak np. naprawa samochodu. Chcieliby mieć możliwość ich skredytowania (do 5000 zł.).

Zadanie: Sprawdź, czy klient posiada zdolność kredytową. Oblicz, jaką maksymalną ratę może płacić miesięcznie.

Rozwiązanie

Klient A

Dochody stałe = 3900 zł

Wydatki stałe = 3095 zł (650+95+1350+1000)

Maksymalna miesięczna rata, którą może zapłacić klient = 850 zł

Klient posiada zdolność kredytową. Może spłacać kredyt gotówkowy lub ratalny.

Klient B

Dochody stałe = 0 zł

Wydatki = 0 zł.

Klient nie posiada zdolności kredytowej.

Uzasadnienie: Joanna jest studentką i pomimo, że uzyskuje dochody nie mają one charakteru stałego i stabilnego (stypendium zależy od wyników w nauce i jest wypłacane tylko przez 10 m-cy, wynagrodzenie z umowy zlecenia nie ma charakteru stałego i pojawia się co drugi lub trzeci miesiąc w zależności od potrzeb, dochód z korepetycji nie jest udokumentowany).

Klient C

Dochody stałe = 6450 zł (3900+2550)

Wydatki stałe = 4250 zł (800+1800+400+250+500+350+150)

Maksymalna rata miesięczna, którą może zapłacić klient = 2200 zł

Klient posiada zdolność kredytową.

Z uwagi na zgłoszone potrzeby klientów można zaproponować im kartę kredytową z limitem 5000 zł. W przypadku wykorzystania całego limitu, minimalna spłata wynosi zazwyczaj 5% zadłużenia, czyli ok. 200 zł. Natomiast w przypadku braku wykorzystania kredytu w karcie klient nie ponosi żadnych kosztów.

Niniejszy scenariusz lekcji został przygotowany w celach edukacyjnych w ramach programu *Porozmawiajmy o finansach*. Informacje w nim zawarte mają wyłącznie charakter ogólny i nie stanowią porady inwestycyjnej. Autorskie prawa majątkowe do materiałów są własnością Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego. Rozpowszechnianie, kopiowanie, utrwalanie, publiczne wykorzystywanie całości lub części – dozwolone jedynie w celach niekomercyjnych, nieodpłatnie, za zgodą UKNF, pod warunkiem podania informacji o pochodzeniu materiałów.